

აფექტური პოლიტიკური პოლარიზაცია და გეოპოლიტიკური იდენტობები საქართველოში 2019-2024 წლებში: არჩევნები, პარტიული ლოიალობა და ქუჩის მობილიზაცია

აბსტრაქტი

ბოლო წლების მოვლენებზე დაკვირვება აჩვენებს, რომ საქართველოში ანტირუსული და პროევროპული პოლიტიკური განწყობები ფუნქციონირებს არა მხოლოდ საგარეო ორიენტაციის განმსაზღვრელად, არამედ როგორც აფექტურად დამუხტული გეოპოლიტიკური იდენტობები, რომლებიც კრიზისულ მომენტებში კოლექტიური მოქმედების მდგრად რესურსად გარდაიქმნება. საქართველოს მსგავს ქვეყანაში, სადაც დემოკრატიზაციის პროცესი კვლავ კონსოლიდაციის ფაზაშია, ქუჩის პროტესტი ხშირად ფორმირდება როგორც ძალაუფლებასთან დაპირისპირების მთავარი ინსტრუმენტი და პოლიტიკური დღის წესრიგის განმსაზღვრელი ფაქტორი (Tilly & Tarrow, 2007; della Porta, 2013).

საზოგადოებაში მკაფიოდ იკვეთება ორი გეოპოლიტიკური ვექტორი - ევროპული და რუსული, რომლებიც მორალურად დამუხტულ იდენტობებად არის ქცეული. ევროპულობა ასოცირდება დემოკრატიასთან, თავისუფლებასთან, დამოუკიდებლობასა და მომავალთან, მაშინ როცა რუსული კოდი უკავშირდება ოკუპაციას, ავტორიტარიზმს, საფრთხესა და მძიმე წარსულს. ამგვარი აღქმები ქმნის „ჩვენ“ და „ისინი“ ტიპის დაყოფას, სადაც პოლიტიკური მი-

* ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის პოლიტოლოგიის ინსტიტუტის ასისტენტ-მკვლევარი; ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პოლიტიკის მიმართულების დოქტორანტი.

კუთვნიერებულობა გადადის გეოპოლიტიკური მორალური შეფასების ჭრილში. აღნიშნული მიმართების ანალიზისთვის გამოყენებულია ჯენიფერ მაკკოისა და მურატ სომერის მიდგომები, რომლებიც ყურადღებას ამახვილებენ იმ შემთხვევებზე, როდესაც საზოგადოებრივი პოლარიზაცია ფორმირდება სახელმწიფოს განვითარებისათვის გადამწყვეტი განხეთქილების ირგვლივ (Murat Somer, Jennifer L. McCoy, 2019).

ნაშრომი აერთიანებს აფექტური პოლიტიკური პოლარიზაციის, გეოპოლიტიკური იდენტობის ფორმირებისა და წინააღმდეგობრივი პოლიტიკის თეორიულ პერსპექტივებს, რათა აჩვენოს, თუ როგორ იქცევა სიმბოლური საერთაშორისო ორიენტაცია შიდა პოლიტიკური ქცევის განმსაზღვრელ ფაქტორად. კვლევა ეყრდნობა დისკურსულ ანალიზს და მოიცავს 2019-2024 წლებში წინასაარჩევნო კამპანიების ძირითად აქცენტებს, მასობრივი მანიფესტაციების სლოგანებს, საჯარო განცხადებებსა და კვლევითი ორგანიზაციების გამოქვეყნებული მასალების ანალიზს.

შესწავლის პროცესმა აჩვენა, რომ პარტიული ლოიალობა და ქუჩის პროტესტი მნიშვნელოვნად განისაზღვრება ერთი საერთო ფაქტორით - საზოგადოების აღქმით, მიჰყავს თუ არა ხელისუფლებისა და პოლიტიკური ძალების ქმედებებს ქვეყანა ევროპისკენ თუ რუსეთისკენ. ამასთან, პოლიტიკური აქტორები საკუთარი და მოწინააღმდეგე ძალების რეპრეზენტაციისას აქტიურად ახდენენ მათ პროევროპულ და პრორუსულ ბანაკებთან ასოცირებას. ამ პირობებში პოლიტიკური მოწინააღმდეგე აღიქმება არა მხოლოდ განსხვავებული შეხედულების მქონე აქტორად, არამედ ცივილიზაციური არჩევანის საპირისპირო მხარედ, რაც ზრდის ბრახს, შიშს, მორალურ ვალდებულებასა და კოლექტიური მოქმედების საჭიროებას.

საკვანძო სიტყვები: პოლიტიკური პოლარიზაცია, გეოპოლიტიკური იდენტობები, პარტიული ლოიალობა, ქუჩის მობილიზაცია.

თემის აქტუალობა და ძირითადი ასპექტები:

დამოუკიდებლობის მოპოვებიდან დღემდე, მუდმივად გვესმის რომ საქართველოს მოსახლეობის გაცხადებული კურსი პროექტულია. რუსეთი ქართულ სამოქალაქო და პოლიტიკურ დღის წესრიგში საუკუნეების გამოცდილებით, შეფასდა როგორც ოკუპანტი სახელმწიფო. წარსულ გამოცდილებებზე დაყრდნობით, „რუსულის“ სტიგმატიზება მოხდა, როგორც საფრთხის მთავარი წყაროსი. პოლიტიკური თუ სამოქალაქო პოზიციონირება ფასდება ორ ჭრილში - არის ეს ევროპული, თუ არის ეს რუსული? აღნიშნული კონსტრუქტი ეროვნულ იდენტობამდე დაიყვანება, რაც თავისთავად ქმნის აფექტურად პოლარიზებულ მიმართებას “ჩვენ” და “ისინი”.

ქართულ პოლიტიკურ და სამოქალაქო რეალობაში, პოლარიზაცია აღარ არის მხოლოდ მთავრობა, ოპოზიციის საპირწონედ. გაჩენილია ორი ბანაკი. ერთი მათგანი პოზიციონირებას ცდილობს, როგორც დასავლური ევროპული საქართველო, ეროვნული მომავლის დამცველები. საპირისპირო ბანაკი კი წარმოდგება, როგორც რუსული ძალა, ეროვნული ღირებულებებიდან გადამხვევი სუბიექტები და მთავარი საფრთხე. მოვლენების ანალიზიდანაც ჩანს, რომ ორივე ბანაკს აქვს პრეტენზია, რომ თავად არის ეროვნულობის გამომხატველი, რაც თავის მხრივ მოიცავს ევროპულობას, მეორე მხარე კი წარმოადგენს საფრთხესა და რუსეთს.

2019-2024 წლებში აფექტური პოლიტიკური პოლარიზაციის ხასიათი დინამიური იყო და ერთი და იმავე ინტენსივობით არ ვითარდებოდა. კერძოდ, 2019 წლის მოვლენებისას ხელისუფლების რიტორიკა შედარებით კომპრომისული იყო და უფრო კრიზისის განმუხტვის მცდელობებს მოიცავდა. აღნიშნული საკადრო ცვლილებებსა და პოლიტიკური დათმობების დაპირებებშიც გამოიხატა. 2023-2024 წლებში კი, განსაკუთრებით საპარლამენტო არჩევნების წინა პერიოდში, პოლიტიკური დისკურსი უფრო კონფრონტაციული გახდა. პოლარიზაცია კი მეტად ინსტიტუციონალიზებული

სახით გამოიყენებოდა როგორც საარჩევნო, ისე ქუჩის მობილიზაციის პროცესებში. შესაბამისად, კვლევა პოლარიზაციას განიხილავს არა როგორც სტატიკურ მოვლენას, არამედ როგორც დინამიკურ პროცესს, რომელმაც 2019-2024 წლებში მნიშვნელოვანი ტრანსფორმაცია განიცადა.

წინამდებარე კვლევა აქტუალური და მნიშვნელოვანია, ისეთ პირობებში, როდესაც ქვეყანა ჯერ კიდევ ცდილობს დემოკრატიის კონსოლიდაციას, ევროპაში ინტეგრაციასა და ამაღდროულად უჩივის სახელმწიფო ინსტიტუტების სისუსტეს. ამასთან, საერთაშორისო სადამკვირვებლო მისიების ჩანაწერებში, ბოლო რამდენიმე არჩევნების მიმდინარეობის შეფასებისას მუდმივად ვხვდებით პოლარიზაციის ნეგატიურ გავლენებზე ჩანაწერებს (OSCE/ODIHR, 2020; 2024).

ამასთან, დასავლურ სამეცნიერო ლიტერატურაში აფექტური პოლიტიკური პოლარიზაცია ძირითადად პარტიულ-იდეოლოგიურ ჭრილშია განხილული. მოცემული კვლევის ფარგლებში, მცდელობაა წარმოჩინდეს რომ საქართველოში პოლარიზაცია არამხოლოდ კლასიკური იდეოლოგიური ღირებულებების კონტექსტია, არამედ პოლიტიკური იდენტობის ძირითად ორგანიზაციულ ღერძს წარმოადგენს.

კვლევის მიზანი გახლდათ 2019–2024 წლებში საქართველოში აფექტური პოლიტიკური პოლარიზაციისა და გეოპოლიტიკური იდენტობების როლის შესწავლა პოლიტიკურ დისკურსსა და პოლიტიკური მობილიზაციის პროცესებში.

კვლევის მიზნიდან გამომდინარე, **კვლევის ამოცანები** შემდეგნაირად განისაზღვრა:

- ქართულ პოლიტიკურ დისკურსში ევროპისა და რუსეთის, როგორც პოლიტიკური და ღირებულებითი არჩევანის, რეპრეზენტაციის ანალიზი;

- პოლიტიკური აქტორების მიერ ევროპული და რუსული იდენტობების გამოყენების ანალიზი პოლიტიკური კონკურენციის პროცესში;

- ხელისუფლების გადაწყვეტილებების „რუსულ გადახრად“ აღქმისა და მისი ასახვის ანალიზი საპროტესტო დისკურსში.

კვლევის ამოცანებიდან გამომდინარე, განისაზღვრა შემდეგი **საკვლევი კითხვები**:

- როგორ არის წარმოდგენილი ევროპა და რუსეთი ქართულ პოლიტიკურ დისკურსში?

- როგორ იყენებენ პოლიტიკური აქტორები ევროპულ და რუსულ იდენტობებს პოლიტიკური კონკურენციის პროცესში?

- როგორ აისახება ხელისუფლების გადაწყვეტილებების „რუსულ გადახრად“ აღქმა საპროტესტო დისკურსში?

კვლევის პროცესში სამი ცენტრალური დაშვებაა შეფასებული:

- პროევროპული და ანტირუსული ნარატივები ქართულ პოლიტიკურ დღისწესრიგში არჩევნების ცივილიზაციურ არჩევანად წარმოჩენას ემსახურება.

- პოლიტიკური აქტორები საკუთარი და მოწინააღმდეგე ძალების რეპრეზენტაციისას აქტიურად ახდენენ მათ პროევროპულ და პრორუსულ ბანაკებთან ასოცირებას.

- ხელისუფლების გადაწყვეტილებების „რუსულ გადახრად“ წარმოჩენა საპროტესტო მობილიზაციის დისკურსულ საფუძვლად გამოიყენება.

კვლევის პროცესში პირველ რიგში მნიშვნელოვანია სამეცნიერო ლიტერატურის მოძიება, შესწავლა და დამუშავება. სამეცნიერო ლიტერატურის მოძიებისას ძირითადად გამოყენებულია academia.edu და ResearchGate. ძიებისას ვიყენებდი ისეთ საკვანძო სიტყვებს, როგორებიცაა: პოლიტიკური პოლარიზაცია, აფექტური პოლიტიკური პოლარიზაცია, გეოპოლიტიკური იდენტობები, პარ-

ტიული ლოიალობა, ქუჩის მობილიზაცია, წინააღმდეგობის პოლიტიკა.

კვლევა თვისებრივი ხასიათისაა და ძირითად მეთოდად გამოყენებულია დისკურსულ კონტენტ ანალიზი. მთავარი მიზანია პოლიტიკური დისკურსის, სიმბოლოებისა და გეოპოლიტიკური იდენტობების მნიშვნელობების შეფასება. დისკურსული კონტენტ ანალიზის გამოყენება განპირობებულია სწორედ იმით, რომ კვლევის მთავარი ინტერესია პოლიტიკური მნიშვნელობების, სიმბოლოების, მორალური დაყოფებისა და გეოპოლიტიკური იდენტობების რეპრეზენტაციის შესწავლა. აღნიშნული მეთოდი საშუალებას იძლევა გაანალიზდეს, როგორ კონსტრუირდება „ევროპული“ და „რუსული“ პოლიტიკური დისკურსის ფარგლებში.

სწორედ მსგავსი მეთოდით გაანალიზდა 2019-2024 წლების შუალედში, კვლევის მიზნისა და ამოცანების გადასაჭრელად საჭირო საინფორმაციო მასალა. მონაცემთა შერჩევა განხორციელდა მიზნობრივი შერჩევის პრინციპით. შეირჩა ისეთი პოლიტიკური მოვლენები და წინასაარჩევნო პერიოდები, რომლებშიც მკაფიოდ გამოიკვეთა გეოპოლიტიკური ნარატივები, პოლარიზებული რიტორიკა და მასობრივი მობილიზაცია.

მთავარ წყაროდ ისეთი ონლაინ მედიასაშუალებებია გამოყენებული, რომლებიც მოვლენების მეტნაკლებად სრულ და ტრანსკრიპტულ შინაარსს გვთავაზობდა, კომენტარების გარეშე. ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საარქივო ბაზას გვთავაზობს Civil.ge და „ინტერპრესნიუსი“. აღნიშნულ სააგენტოებზე, მიზნობრივი შერჩევით, მნიშვნელოვანი თარიღების მიხედვით გაიფილტრა მონაცემთა ველი და თვისებრივად დამუშავდა მიღებული ინფორმაცია.

კვლევის ამოცანებიდან გამომდინარე, შესწავლილი და გაანალიზებულია ძირითადი პოლიტიკური სუბიექტების პოზიციონირება 2020 და 2024 წლის წინასაარჩევნო პერიოდებში. ანალიზის ერთეულს წარმოადგენდა:

- პოლიტიკური ლიდერების საჯარო განცხადებები;

- წინასაარჩევნო სლოგანები;
- პარტიული პროგრამები;
- საპროტესტო სლოგანები;

მნიშვნელოვან წყაროს წარმოადგენდა, პოლიტიკური სუბიექტების Facebook - გვერდები პოლიტიკური პარტიები სოციალური გვერდების საშუალებით, ავრცელებდნენ წინასაარჩევნო პროგრამების პრეზენტაციებს, სლოგანებსა და ბანერებს. ასევე თბილისსა და რეგიონებში ამომრჩევლებთან შეხვედრის ვიდეომასალას.

კვლევის ქრონოლოგიური ჩარჩო მოიცავს 2019–2024 წლებს, რადგან აღნიშნული პერიოდი აერთიანებს საქართველოში პოლიტიკური პოლარიზაციისა და გეოპოლიტიკური მობილიზაციის განსაკუთრებით ინტენსიურ ეტაპებს - 20 ივნისის პროტესტს, 2020 და 2024 წლის საპარლამენტო არჩევნებს, ასევე „უცხოური გავლენის გამჭვირვალობის შესახებ“ კანონპროექტთან დაკავშირებულ პროტესტებს.

ამასთან, კვლევის ფარგლებში აფექტური პოლიტიკური პოლარიზაცია განისაზღვრა ისეთი დისკურსული მახასიათებლებით, როგორიცაა „ჩვენ“ და „ისინი“ ტიპის დაყოფა, პოლიტიკური ოპონენტის მორალური დელეგიტიმაცია, საფრთხისა და შიშის რიტორიკა. გეოპოლიტიკური იდენტობები გაანალიზდა ევროპისა და რუსეთის, როგორც სიმბოლური პოლიტიკური და ცივილიზაციური არჩევანის რეპრეზენტაციების მიხედვით.

კვლევის ერთ-ერთ შეზღუდვას წარმოადგენს ის გარემოება, რომ ნაშრომი ძირითადად დისკურსულ და მედია მასალებზეა დაფუძნებული და არ მოიცავს ინტერვიუებსა და რაოდენობრივ კვლევას. შესაბამისად, კვლევა ორიენტირებულია პოლიტიკური ნარატივებისა და სიმბოლური მობილიზაციის ინტერპრეტაციაზე.

თეორიული ჩარჩო

დემოკრატიზაციის პროცესთან დაკავშირებით, არაერთი თეორია არსებობს, რომლებიც სხვადასხვა ასპექტებზე ამახვილებენ

ყურადღებას. კვლევის მიზნებიდან გამომდინარე, ყურადღება გამახვილდა რასტოუს მიდგომაზე, რომლის მიხედვითაც დემოკრატიული საზოგადოების უმრავლესობას, ექვეები არ უნდა გასჩენოდა, თუ როგორ პოლიტიკურ საზოგადოებას მიეკუთვნებოდნენ. კერძოდ, ამ თეორიის პერსპექტივიდან ეროვნული ერთობის მოთხოვნა თავის თავშივე გამორიცხავდა საზოგადოების შიგნით პოტენციურ განხეთქილებას. რასტოუსთვის დემოკრატია დროებითი უმრავლესობის სისტემაა, რომელშიც საჭიროა სახელმწიფოს საზღვრები და მოქალაქეთა ერთობა განსაზღვრული იყოს, რათა პოლიტიკური სისტემის ხასიათი თავისუფლად იცვლებოდეს. მთავარი ამოსავალი თეზისია, რომ დემოკრატიაზე გადასვლას წინ უნდა უსწრებდეს ეროვნული ერთობა. რასტოუსთვის, ერთობის მხარეები შეთანხმებული უნდა იყვნენ იმ საკითხებზე, რისი მიღწევა სურთ და რისთვის იბრძვიან. (Rustaw, 2015)

ავტორის ნარატივთან ბმაში, საქართველოს შემთხვევა საინტერესოა იმ თვალსაზრისით, რომ იგი ნაწილობრივ ეწინააღმდეგება რასტოუს წინაპირობას ეროვნული კონსენსუსის შესახებ. მიუხედავად ფართოდ დეკლარირებული პროევროპული კურსისა, საზოგადოებაში არ არსებობს კონსენსუსი იმის შესახებ, თუ რომელი პოლიტიკური ძალა წარმოადგენს ამ კურსის ლეგიტიმურ გამტარებელს, რაც პოლიტიკური პოლარიზაციის მნიშვნელოვან წყაროდ ყალიბდება.

თანამედროვე დემოკრატიულ საზოგადოებებში პოლიტიკური ბრძოლისა და მონაწილეობის მნიშვნელოვან ფორმად ყალიბდება ქუჩის პროტესტი. განსაკუთრებით კი, ისეთ ქვეყნებში, სადაც დემოკრატია ჯერ კიდევ კონსოლიდაციის პროცესშია. ინსტიტუტების სიმციფის ფონზე, მსგავს საზოგადოებებში ახალგაზრდების მობილიზაცია და პროტესტი, არსებულ ძალაუფლებრივ არქიტექტურას ანაცვლებენ და ხშირ შემთხვევაში იქცევა პოლიტიკური ცვლილებების კატალიზატორად. (Tilly & Tarrow, 2007; della Porta, 2013). მანიფესტაციების ძალუმთ, წარმოქმნან იმ ტიპის სოლოდარობის

მუხტი, რომელიც პროტესტის ესკალაციის პირობებში ნარჩუნდება და შემდგომში ჩართულობისთვის, სასიკეთო გარემოს ფორმირებას ახერხებს. (Diani, 1997)

თანამედროვე ტექნოლოგიების განვითარებამ და ციფრულმა გარემომ პროტესტის ახალი ფორმები გააჩინა, რაც განსაკუთრებული სიმწვავით აისახა პოსტ-საბჭოთა სივრცეშიც (Bennett & Segerberg, 2012). საქართველოში ბოლო წლების ახალგაზრდული მობილიზაციები - 2022 წლის ევროინტეგრაციის მოთხოვნით გამართული აქციები და 2023–2024 წლებში “უცხოური გავლენის” შესახებ კანონპროექტთან დაკავშირებული პროტესტი - სწორედ ამ ახალი ტიპის პოლიტიკური მონაწილეობის გამოვლინებაა, სადაც ერთმანეთს ეკვეთება ქუჩის მობილიზაცია, სიმბოლური ქმედებები და გლობალურ აუდიტორიაზე გათვლილი ციფრული კამპანიები.

ახალგაზრდების აქტივიზმი ხშირ შემთხვევაში დაკავშირებულია ქვეყნის საგარეო ვექტორის მხარდაჭერასა და პროდემოკრატიულ ღირებულებებზე ორიენტირებულ პოზიციონირებასთან, რაც ამ ფენომენს სტრუქტურულად განასხვავებს წარსულ მობილიზაციებთან (Jasper, 2014).

მკვლევართა ნაწილის შეფასებით, საპროტესტო მოძრაობები მეტწილად ეფექტიანად ახორციელებენ ზეგავლენას პოლიტიკურ გადაწყვეტილებებზე, როდესაც მათი არტიკულირებული სოციალურ-პოლიტიკური პრობლემები კანონმდებელთა ყურადღებას იპყრობს. მსგავსია საპასუხო რეაქცია, მაშინაც როდესაც პოლიტიკური ძალაუფლების აღმსრულებლები ხედავენ, რომ მოთხოვნების გაუთვალისწინებლობის შემთხვევაში, ელექტორალური მხარდაჭერა მცირდება. (Frances Piven, Richard Cloward, 1977)

კვლევის პროცესში მნიშვნელოვანი ყურადღება მახვილდება ჯენიფერ მაკკოისა და მურატ სომერის თეზისებზე პოლიტიკურ პოლარიზაციასთან მიმართებით. კერძოდ, აღნიშნულის თანახმად, აქცენტი კეთდება ფენომენზე, როდესაც საზოგადოებები პოლარიზდებიან სახელმწიოფს ფორმირების პროცესში გადაუჭრელი დება-

ტების გარშემო. აღნიშნული გულისხმობს ერთგვარი ერთობის შექმნას განხეთქილების ირგვლივ. (Murat Somer, Jennifer L McCoy, 2019) საუბარია ისეთ საკითხებზე, რომლებიც ეხება ეროვნულ იდენტობას და ცდილობს კონსტრუქტის შექმნას, თუ ვინ არის ლეგიტიმური მოქალაქე და ვის (რომელ პოლიტიკურ ძალას) შეუძლია ლეგიტიმურად წარმოადგინოს ისინი. (იქვე.)

წინასაარჩევნო პოზიციონირების შეფასებისას, ყურადღება მახვილდება დაყოფაზე - „ჩვენ და ისინი“. კერძოდ, რიტორიკაზე სადაც გამოკვეთილია რომ საზოგადოება პოლიტიკური ომის მუდმივ მდგომარეობაშია და ყველაფერი ორიენტირებულია მომდევნო არჩევნებში გამარჯვებაზე. (Sigrid Rossteutscher, Lars-Christopher, 2024) მსგავს შემთხვევებში პოლიტიკოსები ორიენტირებულები არიან რიტორიკაზე სადაც გამოკვეთილია გამყოფი ხაზები და ამომრჩეველთა რეალურ წყენას იყენებენ, პოლიტიკური დღის წესრიგის დაგეგმვისას. აღნიშნული მკვეთრად ესადაგება ქართულ რეალობას, როდესაც ამომრჩეველი მგრძნობიარეა პოლიტიკური ლიდერების რიტორიკის მიმართ, რომელიც მიზნად ისახავს ხმების მიღებას, საწინააღმდეგო ბანაკის შიშის საფუძველზე. (Jennifer L McCoy, Murat Somer, 2019)

აფექტური პოლიტიკური პოლარიზაციის თეორიების მიხედვით, თანამედროვე საზოგადოებებში ე.წ პოლიტიკურ ბანაკებად დაყოფა სცდება იდეოლოგიურ და დეკლარირებულ განსხვავებებს და ემოციურ დაპირისპირებებად გარდაიქმნება. ასეთ შემთხვევებში პოლიტიკური ოპონენტი აღიქმება არა უბრალოდ განსხვავებული შეხედულების მქონე სუბიექტად, არამედ საფრთხედ ეროვნული ინტერესებისა და ღირებულებებისთვის. კვლავაცდაკვლავაც, წინა პლანზეა მოწინააღმდეგე ჯგუფის მიმართ უნდობლობა, შიში, მორალური უარყოფა და ნეგატიური ემოციები, რაც ამავედროულად პოლიტიკური ქცევისა და მობილიზაციის განმსაზღვრელი ხდება (Iyengar, Sood, & Lelkes, 2012).

სოციალური იდენტობის თეორიის მიხედვით, ინდივიდები საკუთარ თავს განსაზღვრავენ სოციალური ჯგუფებისადმი მიკუთვნებულობის საფუძველზე. აღნიშნული აძლიერებს „ჩვენ“ და „ისინი“ ტიპის დაყოფას. ეს მიდგომა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია პოლარიზებულ საზოგადოებებში, სადაც პოლიტიკური არჩევანი სცდება რაციონალურ მიმართებებს და ჯგუფურ, ემოციურ და მორალურ იდენტობას უკავშირდება. შესაბამისად პოლიტიკური კონკურენცია ხშირად გადაიქცევა ჯგუფური თვითიდენტიფიკაციისა და ლეგიტიმურობის ბრძოლად. (Tajfel & Turner, 1979).

კვლევისთვის მნიშვნელოვანია ე.წ. ონტოლოგიური უსაფრთხოების მიდგომაც, რომლის მიხედვითაც საზოგადოებები უსაფრთხოებას არ განსაზღვრავენ მხოლოდ ფიზიკური გადარჩენის კატეგორიით. კერძოდ, მნიშვნელოვანი ხდება საკუთარი თავის უწყვეტობისა და იდენტობის სტაბილურობის განცდა. ამ პერსპექტივიდან, პროვეროპული ორიენტაცია ქართულ პოლიტიკურ და სოციალურ დღისწესრიგში, აღიქმება არა მხოლოდ საგარეო პოლიტიკური არჩევანის, არამედ ეროვნული დამოუკიდებლობისა და უსაფრთხოების დაცვის გარანტად. საპირწონედ კი, „რუსული“ დაკავშირებულია ისტორიულ ტრამვასთან, საფრთხესა და სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობისა თუ განვითარების შეფერხების რისკთან (Mitzen, 2006).

ამასთან, კონსტრუქტივისტული მიდგომის მიხედვით, საერთაშორისო პოლიტიკური რეალობა სოციალური და დისკურსული კონსტრუქციის შედეგია. საზოგადოებები საკუთარ ინდენტობასა და ეროვნულ ინტერესებს სოციალური ინტერაქციის პროცესში აყალიბებენ. შედეგად, საგარეო პოლიტიკური ორიენტაციების სიმბოლურ და იდენტობრივ მნიშვნელობას იძენენ (Wendt, 1992). აღნიშნულიდან გამომდინარე, ქართულ პოლიტიკურ და სოციალურ სივრცეში, ევროპისა და რუსეთის მიმართ დამოკიდებულებები სცდება საგარეო პოლიტიკის განზომილებას და ეროვნული თვითიდენტიფიკაციის ნაწილად ყალიბდება.

ეროვნული და გეოპოლიტიკური იდენტობების ურთიერთმიმართების ანალიზისას მნიშვნელოვანია ევროპეიზაციისა და კოლექტიური იდენტობის თეორიები. აღნიშნული მიდგომების მიხედვით, ევროპული იდენტობა ხშირად ინტეგრირდება ეროვნულ თვითაღქმაში და აღიქმება როგორც სახელმწიფოს ისტორიული და ცივილიზაციური განვითარების ბუნებრივი მიმართულება. (Risse, 2010).

კვლევის შედეგები

დასაწყისისთვის უნდა აღინიშნოს, რომ საკვლევ პერიოდში, პოლარიზაციის დინამიკა და პოლიტიკური აქტორების ქცევა ერთგვაროვანი არ ყოფილა. კერძოდ, 2019 წელს განვითარებული მოვლენების კვალდაკვალ, ხელისუფლება საზოგადოებრივი ზეწოლის საპასუხოდ დათმობებზე წავიდა და პოლიტიკური პასუხისმგებლობის აღების პრაქტიკა აჩვენა. საპირისპიროდ, 2023-2024 წლებში გამოიკვეთა უფრო კონფრონტაციული სტრატეგია, რომლის ფარგლებშიც მმართველი პარტია თავად იქცა პოლარიზებული გეოპოლიტიკური ნარატივების აქტიურ გენერატორად.

„ქართული ოცნების“ ხელისუფლების პირობებში, ერთ-ერთი პირველი და ყველაზე მძლავრი საპროტესტო ტალღა 2019 წლის ივნისში, მართლმადიდებელთა საპარლამენტაშორისო ასამბლეის ფარგლებში, რუსი დეპუტატის - სერგეი გავრილოვი - საქართველოში ჩამოსვლას უკავშირდება (ტაბულა, 2019) კერძოდ, რუსეთის დუმის დეპუტატმა ვიზიტისას, 2019 წლის 19 ივნისს, საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარის სავარძელი დაიკავა და ასამბლეას გაუძღვა. პროტესტი საპარლამენტო დარბაზშივე დაიწყო, პარალელურად კი სამოქალაქო მოძრაობების მხრიდან აქცია დაანონსდა. პროტესტის ფონზე პარლამენტში ასამბლეა შეწყდა (იქვე).

პროტესტის მთავარი ნარატივი იყო, რომ გავრილოვი ოკუპანტ სახელმწიფოს წარმოადგენდა, რომელიც ამავედროულად აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის დამოუკიდებლობას აღიარებდა და

დარღვეული ჰქონდა კანონი ოკუპაციის შესახებ (On.ge 2019). ფაქტი, რომ გავრილოვი საქართველოს საკანონმდებლო ორგანოდან, პარლამენტის თავმჯდომარის სკამში მჯდომი ასამბლეას წარუბღვებოდა აღქმული იყო, როგორც ეროვნული ღირსებისა და სუვერენიტეტის შეურაცხყოფა, განსაკუთრებით 2008 წლის ომისა და ოკუპაციის ფონზე

სასესიო დარბაზიდან დაწყებული პროტესტი მასობრივ მანიფესტაციებში გადაიზარდა. გაჩნდა პოლიტიკური პასუხისმგებლობის აღების მოთხოვნა. კერძოდ, აქტივისტები ითხოვდნენ პარლამენტის თავმჯდომარის გადადგომას (იქვე). მას შემდეგ კი რაც, 20 ივნისს მიმდინარე აქცია ძალის გამოყენებით დაარბიეს, გააქტიურდა შს მინისტრისა და უსაფრთხოების სამსახურის უფროსის გადადგომის მოთხოვნები. პროტესტის მიმდინარეობისას გააქტიურდა საარჩევნო პროპორციულ სისტემაზე გადასვლის მოთხოვნაც. (Civil.ge, 2019) მთავარი ნარატივი იყო, რომ აღნიშნული საზოგადოების ღირებულებებთან თანხვედრაში მყოფი ხელისუფლის არჩევას გაამარტივებდა. პერმანენტული პროტესტის ფონზე, 21 ივნისს დილას, პარლამენტის მაშინდელი თავმჯდომარე ირაკლი კობახიძე გადადგა (Itv.ge, 2019). 24 ივნისს კი მმართველი პარტიის - „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო“ - თავმჯდომარე ბიძინა ივანიშვილმა პროპორციულ საარჩევნო სისტემაზე გადასვლის ინიციატივა გამოაცხადა (Itv.ge, 2019).

20 ივნისის პროტესტი მნიშვნელოვანი იყო რამდენიმე მიზეზით:

- ქუჩის მობილიზაცია გადაიქცა პოლიტიკური მონაწილეობის ცენტრალურ ფორმად;
- გაძლიერდა „ჩვენ“ და „ისინი“ ტიპის პოლიტიკური დაყოფა;
- ანტირუსული განწყობები უფრო მკაფიოდ დაუკავშირდა პროდემოკრატიულ და პროევროპულ იდენტობას;

- ახალგაზრდები გახდნენ საპროტესტო მოძრაობის მთავარი აქტორები.

შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ეს იყო გეოპოლიტიკური იდენტობების პოლიტიკურ მობილიზაციად გარდაქმნის ერთ-ერთი საკვანძო შემთხვევა, თანამედროვე ქართულ პოლიტიკურ დღისწესრიგში. ამათან, პროტესტის შემდეგომ, ხელისუფლებისა და პოლიტიკური ძალების მიმართ საზოგადოებრივი შეფასება, კიდევ უფრო მეტად განისაზღვრებოდა მათი ანტირუსული პოზიციონირების ინტენსივობით. კერძოდ, პოლიტიკური ლეგიტიმურობის მნიშვნელოვანი კომპონენტი გახდა ის, თუ რამდენად მკაფიოდ და კონფრონტაციულად უპირისპირდებოდა კონკრეტული პოლიტიკური ძალა რუსეთის და ყველაფერ რუსულს. წარსული გამოცდილების ფონზე, კიდევ უფრო კრისტალიზდა, რომ ანტირუსული რიტორიკა იყო არამხოლოდ საგარეო პოლიტიკური ორიენტაციის გამოხატულება, არამედ პოლიტიკური სანდოობისა და ეროვნული ლოიალობის საზომი.

პროტესტის კიდევ ერთი მძლავრი ტალღა, რომელიც დღემდე განგრძობით ფაზაშია, „უცხოური გავლენის გამჭვირვალობის“ შესახებ კანონს უკავშირდება. საკანონმდებლო იცინიატივა, თავდაპირველად 2023 წლის თებერვალში დაინიცირდა. კანონპროექტი მძლავრი საზოგადოებრივი პროტესტის საგანი გახდა. გაჩნდა შეფასება - „რუსული კანონი“. ადგილობრივი პროტესტის და საერთაშორისო კრიტიკის ფონზე, კანონპროექტი უკან გაიწვიეს - კერძოდ პოლიტიკური გადაწყვეტილებით, მმართველმა უმრავლესობამ კანონპროექტი მეორე მოსმენით ჩააგდო საპარლამენტო სესიაზე. თუმცა, 2024 წლის 3 აპრილს ცნობილი გახდა, რომ ის ხელახლა დაინიცირდებოდა. საბოლოო ჯამში, ხელისუფლებამ კანონი დაამტკიცა.

უფრო კონკრეტულად, კანონპროექტი „უცხოური გავლენის გამჭვირვალობის შესახებ“ პირველად 2023 წლის 14 თებერვალს დაინიცირდა. ინიციატორი სახელისუფლებო პარტია - „ქართული

ოცნება - დემოკრატიული საქართველოდან“ გამოყოფილი პოლიტიკოსების დაფუძნებული მოძრაობა „ხალხის ძალა“ გახლდათ (ltv.ge, 2023). მოძრაობის წარმომადგენლებმა ბრიფინგზე განაცხადეს, რომ უცხოური გავლენის გამჭვირვალობის უზრუნველყოფის მიზნით, უცხოური გავლენის აგენტების რეესტრი შეიქმნებოდა (Imedinews, 2023).

ინიციატორები კანონპროექტის წარდგენის დღიდან ცდილობდნენ, მის დაკავშირებას, აშშ-ი მოქმედ ნორმატიულ აქტთან ე.წ FARA (ltv.ge 2023). ამასთან, უარყოფდნენ პოლიტიკურ და არასამთავრობო სექტორში გააქტიურებულ ნარატივს, რომ კანონი რუსული ხელწერის გახლდათ და სტიგმატიზებას, თუ იარაღების მიკერებას ისახავდა მიზნად. კანონპროექტი გააკრიტიკეს სხვადასხვა ევროპული ქვეყნების ოფიციალურმა წარმომადგენლებმა (Civil.ge, 2023; 2024). სხდომის პარალელურად და კანონპროექტის დამტკიცების შემდეგაც, პარლამენტის მიმდებარე ტერიტორიაზე მოქალაქეების აქცია მიმდინარეობდა (იქვე).

2023 წლის თებერვალ-მარტის მოვლენები შეგვიძლია განვიხილოთ, როგორც წინააღმდეგობის პოლიტიკის კლასიკური ეპიზოდი (Tilly & Tarrow), სადაც ინსტიტუციური გადაწყვეტილება - კანონპროექტის ინიცირება - სწრაფად გადაიქცა ქუჩის პროტესტის მასშტაბურ ტალღად. პროტესტი გამოირჩეოდა არა მხოლოდ მასშტაბით, არამედ მისი სოციალური შემადგენლობითა და ორგანიზაციული სტილით. პროცესს ძირითადად ახალგაზრდული ჯგუფები, სტუდენტები, სკოლის მოსწავლეები, მედიის წარმომადგენლები და სამოქალაქო აქტივისტები მართავდნენ, ფორმალური ლიდერობისა და იერარქიული სტრუქტურების გარეშე (Civil.ge, 2023; IPN, 2023; სხვადასხვა ქართული მედია საშუალებების პირდაპირი ეთერის (live broadcast) არქივები, 2023; 2024) მიუხედავად იმისა, რომ იყო პოლიტიკური ლიდერების მცდელობა აქციების მიმდინარეობისას სიტყვით გამოსვლის, საჯარო განცხადებების, ან მითითებების გაცემისა, აქციების მიმდინარეობის გაშუქებისას მკაფიოა

რომ მუხტი ჰორიზონტალური იყო (IPN, 2023; სხვადასხვა ქართული მედია საშუალებების პირდაპირი ეთერის (live broadcast) არქივები, 2023; 2024).

პროტესტის დისკურსი მკაფიოდ იყო მიმართული იდენტობის პოლიტიკისა და ღირებულებითი არჩევანისკენ. კერძოდ, დემონსტრანტები კანონპროექტს აღიქვამდნენ არა როგორც ტექნიკურ რეგულაციას, არამედ როგორც საქართველოს ევროპული კურსისგან გადახვევის სიმბოლოს. (Civil.ge, 2023; Al Jazeera, 2023; სხვადასხვა ქართული მედია საშუალებების პირდაპირი ეთერის (live broadcast) არქივები, 2023; 2024).

კანონპროექტისთვის - „რუსული კანონის“ სახელწოდება სწორედ ამ სიმბოლური ჩარჩოს ნაწილია. დეფინიცია კანონპროექტს აკავშირებდა ავტორიტარულ მმართველობასთან, დემოკრატიული უკუსვლის გამოცდილებასთან და რუსეთის პოლიტიკურ პრაქტიკასთან. ამგვარი ფორმულირება ზრდიდა მობილიზაციის პოტენციალს და აძლიერებდა პროტესტის ემოციურ და მორალურ განზომილებას.

2020 წლის საპარლამენტო არჩევნების პერიოდი, მნიშვნელოვანი გარდამტეხი წერტილი, საიდანაც ფაქტობრივად, გეოპოლიტიკური ნარატივებით წახალისებული პოლარიზაცია უფრო მკაფიოდ როლს იძენს პოლიტიკურ და სამოქალაქო დღის წესრიგში. წინასაარჩევნო კამპანიაში გააქტიურდა ისეთი მიმართულება, როგორიცაა - მშვიდობა ომის საპირისპიროდ. სახელისუფლებო გუნდი ცდილობდა გაეაქტიურებინა რომ თავად ასოცირდებოდა სტაბილურობასთან, მშვიდობასა და უსაფრთხოებასთან. საპირწონედ კი ოპოზიციას ახასიათებდა დესტრუქციულ ძალად, რომელიც რევოლუციასთან, დესტაბილიზაციასა და ომის რისკთან აკავშირებდა (Civil.ge, 2020).

არჩევნების წარმმართველი გახდა მორალური კონსტრუქტი და დაყოფა "ჩვენ ვერსუს ისინი". პოლიტიკური სუბიექტები პოზიციონირებდნენ მეტოქის მორალური დელეგიტიმაციის მეთოდ-

ბით, არჩევნები წარმოჩინდებოდა როგორც „გადარჩენისთვის ბრძოლა“ (იქვე).

2008 წლის ომი მნიშვნელოვანი ემოციური რესურსია რომელიც საკვანძო ელემენტად იქცა არჩევნების მიმდინარეობისას. ამასთან, აშკარა იყო ევროპულობის მონოპოლიზაციის მცდელობა. არჩევნების პერიოდში, თითქმის ყველა ძირითადი პარტია საკუთარ თავს პროდასავლურად წარმოაჩენდა. ელექტორალური ბრძოლა გადაიზარდა იმის დამტკიცების მცდელობაში, ვინ არის ნამდვილი ევროპული ძალა (ჯეოქეისი, 2020).

აღნიშნული კონსტრუქტები კიდევ უფრო მკაფიო გახდა 2024 წლის წინასაარჩევნო პერიოდში. კერძოდ, არჩევნები ფაქტობრივად გამოცხადდა რეფერენდუმად ომსა და მშვიდობას შორის. სახელისუფლებო პარტიამ „ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო“ წინა ხელისუფლების წარმომადგენელი პოლიტიკური ძალა, „ომის პარტიად“ გამოაცხადა და ტერიტორიების დაკარგვაზე პასუხისმგებლობა დააკისრა. საკითხი განსაკუთრებით აქტუალური იყო 2020 წელს უკრაინაში რუსეთის შეჭრის შემდგომ. წამყვანი ნარატივი გახდა, რომ „ერთიან ნაციონალურ მოძრაობას“ მიმდინარე ვითარებაშიც ომი სურდა. თავის მხრივ ოპოზიციური პარტია, მმართველი პარტიის რუსულობაზე აპელირებდა და „უსამშობლოებად“ მოიხსენიებდა მის ლიდერებს. (სამხარაძე, 2022).

მმართველმა პარტიამ 2024 წლის 16 ივლისს ოფიციალურად წარადგინა საარჩევნო პროგრამა. გაჩნდა ეპითეტი „კოლექტიური ნაცმოძრაობა“ რომლის ქვეშაც მოიაზრებდნენ სრულიად ოპოზიციურ სპექტრს (ქართული ოცნება, 16 ივლისი). ხელისუფლების წარმომადგენლების განცხადებების ანალიზისას გამოიკვეთა, რომ ომსა და მშვიდობას შორის რეფერენდუმის აქტორებად განიხილებოდა „ქართული ოცნება“ როგორც მშვიდობის უზრუნველმყოფი ძალა; ამასთან ოპოზიცია - ე.წ „კოლექტიური ნაცმოძრაობა“ - როგორც კოლექტიური ცვლადი, რომელიც ომს მოუტანდა ქვეყანას („ქართული ოცნება“, 2024).

მეორე მხრივ, ოპოზიციური სპექტრის რიტორიკაშიც გაჩნდა ომთან დაკავშირებული საპასუხო გზავნილები. „ენმ - ერთიანობა“ და „ძლიერი საქართველო“ ხელისუფლებას იზოლაციონისტური პოლიტიკის გატარებაში სდებდა ბრალს (IPN, 2024). ნიკა გვარამია „კოალიცია ცვლილებებისთვის“ სახელით პოზიციონირებდა და აცხადებდა: „ამ ქვეყანაში, არ იქნება ომი არასდროს, ეს ქვეყანა ყოველთვის იბრძოლებს ევროპისთვის“ (IPN, 2024). ყოფილი პრემიერის, გიორგი გახარიას პარტია ამომრჩეველს „ნამდვილ მშვიდობას“ ჰპირდებოდა (გახარია, 2024).

ამ შემთხვევაშიც, წინა პლანზე იყო პოლარიზებული რიტორიკა. არჩევნები წარმოჩენილი გახლდათ, როგორც არჩევანი ევროპასა და რუსეთს შორის. ამასთან, სახელისუფლებო გუნდი პერსონალურ მიღწევად წარმოაჩენდა ევროინტეგრაციის გზაზე მიღწეულ შედეგებს - ასოცირების ხელშეკრულება, ევროკავშირის კანდიდატის სტატუსი (დარიბაშვილი, 2024; კობახიძე, 2024). მეორე მხრივ ოპოზიციური სპექტრი მმართველ პარტიას რუსულ ძალად მოიხსენიებდა და ევროპული მომავლის მიღწევა, „ქართული ოცნების“ პირობებში წარმოუდგენლად მიაჩნდა.

პოლიტიკური ლიდერების რიტორიკის ანალიზისას, გამოიკვეთა, რომ ფაქტობრივად ყველა პოლიტიკური ძალა წინასაარჩევნო დაპირებად ევროინტეგრაციას ასახელებდა. თუმცა, იმის ხაზგასმით, რომ თავად იყვნენ ძალები, რომლებიც ამას შეძლებდნენ და არა ოპონენტი.

პოლიტიკოსების რიტორიკაში აშკარა იყო კონკრეტული პოლიტიკური ძალების მიუღებლობაზე აქცენტირება და ამომრჩეველის მობილიზება, მორალური კონსტრუქტების გარშემო - რომელი პოლიტიკური ძალა არ იყო მისაღები.

წინასაარჩევნო სლოგანებსა და განცხადებებში კვლავ გაჩნდა ეროვნულ ღირებულებებთან დაკავშირებული აქცენტები. ერთი მხრივ ხელისუფლება საკონსტიტუციო უმრავლესობის მიღების საჭიროებაზე აპელირებდა, ტერიტორიული მთლიანობისა და ეროვნული

ნული ფასეულობების აღდგენის მოტივებით („ქართული ოცნება“, 2024) მეორე მხრივ ოპოზიციის რიტორიკაში ვხვდებით ისეთ მოწოდებებს, როგორიცაა „ცვლილება, რომელიც სამშობლოს სჭირდება“; 26 ოქტომბერს წყდება, გავიყვანთ თუ არა ამ ქვეყანას სამშვიდობოს...“ („კოალიცია ცვლილებებისთვის“, 2024) ნაცმოძრაობის რიტორიკაში გააქტიურებული იყო, რომ ქვეყანას დამოუკიდებლობა ჰქონდა აღსადგენი, რადგან სახელისუფლებო გუნდი ოკუპანტის ინტერესებით მოქმედებდა (ტაბულა, 2024). რაც შეეხება კოალიციას „ძლიერი საქართველო“ - გაერთიანებამ წინასაარჩევნო პროგრამა „ილიას გზის“ სახელით შესთავაზა ამომრჩეველს. ცდილობდნენ წარმოეჩინათ, რომ მათი სამოქმედო გეგმა ოცწლიანი მმართველობის ალტერნატივას წარმოადგენდა (იგულისხმება „ენმ“-სა და „ქართული ოცნების“ ხელისუფლების პერიოდები) („ძლიერი საქართველო“, 2024). პარტიის ლიდერების რიტორიკაში შეინიშნებოდა ისეთი ნარატივები, რომ საქართველო გადასარჩენი გახლდათ (IPN, 2024).

ამასთან, 2024 წლის წინასაარჩევნო პოლიტიკური რიტორიკა და პოზიციონირება არ შემოიფარგლებოდა მხოლოდ „ევროპა VS რუსეთის“ დიქტომიით. ორივე პოლიტიკური ბანაკი საკუთარ თავს ეროვნული ინტერესებისა და ევროპული მომავლის ავთენტურ წარმომადგენლად წარმოაჩენდა. თუ ოპოზიცია ხელისუფლების ქმედებებს რუსულ გავლენასთან აკავშირებდა, მმართველი პარტია ევროპული ინტეგრაციას, მშვიდობის, სუვერენიტეტისა და ეროვნული ღირსების დაცვასთან აკავშირებდა.

„ქართული ოცნების“ საარჩევნო კამპანიის მთავარი გზავნილები გლობალური ომის პარტიასა და მმართველი პარტიის, როგორც მშვიდობის ერთადერთი უზრუნველყოფის წარმოჩინებას ემსახურებოდა. ბიძინა ივანიშვილის სიტყვა საარჩევნო კამპანიის გახსნის ოფიციალურ ღონისძიებაზე, წინა ხელისუფლების ქმედებებზე იყო ორიენტირებული. ამასთან, წინა პლანზე იყო წამოწეული „კოლექტიური ნაცმოძრაობის“ ცნება, როგორც ერთგვარი ცვლადის,

რომლის ქვეშაც ყველა ოპოზიციურად განწყობილი ძალის გაერთიანებას ცდილობდა. დამატებით გაჩნდა ნარატივი „გლობალური ომის პარტიაზე“ რომელსაც, პარტიის ლიდერის მტკიცებით „NATO-ზეც და EU-ზეც გადამწყვეტი გავლენა ჰქონდა და საქართველოს და უკრაინას საზარბაზნე ხორცად განიხილავდა. მისივე ნარატივში გაგრძელდა მმართველი ძალის ლიდერების რიტორიკა, როგორც ღონისძიების ფარგლებში, ასევე მთელი საარჩევნო კამპანიის მიმდინარეობისას (ქართული ოცნება, 16 ივლისი).

კერძოდ, სახელისუფლებო გუნდის ლიდერების რიტორიკის ანალიზისას იკვეთებოდა, რომ ომსა და მშვიდობას შორის რეფერენდუმის სუბიექტებად განიხილებოდნენ, „ქართული ოცნება“ როგორც მშვიდობის უზრუნველმყოფი ერთადერთი ძალა, რომელიც ღირსებით შეიყვანდა ქვეყანას ევროკავშირში. მეორეს მხრივ კი, არსებობდნენ ოპოზიციურად განწყობილი პოლიტიკური ძალები, როგორც კოლექტიური ცვლადი, რომელიც ომს მოუტანდა ქვეყანას („ქართული ოცნება“ 2024).

შეჯამებისთვის რომ ითქვას, დაპირისპირება მიმდინარეობდა არა ევროპული არჩევანის არსებობა-არარსებობის, არამედ იმის გარშემო, ვის ჰქონდა „ნამდვილი ევროპულობის“ და „ნამდვილი ქართველობის“ ნარატივები. აღნიშნული, მკაფიოდ ჯდება მურატ სომერისა და ჯენიფერ მაკკოის აღწერილი აფექტური პოლარიზაციის დისკურსში.

კვლევის პროცესში გამოიკვეთა, რომ ევროპისა და რუსეთის საკითხები ქართულ პოლიტიკურ დღის წესრიგში გასცდა საგარეო პოლიტიკის ჭრილს და ლეგიტიმაციის, პოლიტიკური იდენტობისა და მორალური შეფასების განმსაზღვრელ ჩარჩოდ ჩამოყალიბდა. აღნიშნული ნარატივები გამოიყენებოდა:

- არჩევნების, როგორც ცივილიზაციური არჩევანის, წარმოსაჩენად;
- პოლიტიკური აქტორების პოზიციონირებისა და რეპრეზენტაციისთვის;

- მოწინააღმდეგე პოლიტიკური სუბიექტების დელეგატიმაციისთვის;
- საპროტესტო დისკურსის ფორმირებისთვის;
- პოლიტიკური სუბიექტებისა და მათი გადაწყვეტილებების შეფასებისთვის.

საუბარია ვითარებაზე, როდესაც სამოქალაქო და პოლიტიკურ ცხოვრებაში პოზიციონირება, დაიყვანება იმაზე, როგორ ჭრილში განიხილავენ გადაწყვეტილებას. კერძოდ, არის აღნიშნული რუსეთთან მიახლოება თუ ევროპასთან. პოლარიზება ხდება „ჩვენ“ და „ისინი“ კონტექსტით და ეს დაყოფა განისაზღვრება როგორც რუსული და ევროპული. აშკარაა, რომ საგარეო პოლიტიკური ორიენტაცია და მისი აღქმა საზოგადოების მხრიდან, შიდა პოლიტიკური მობილიზაციის მთავარი ფაქტორია.

საქართველოში პოლიტიკური კონკურენცია სულ უფრო მეტად აღიქმება არა როგორც პროგრამული დაპირისპირება, არამედ როგორც ეროვნული და ცივილიზაციური თვითგადარჩენის ბრძოლა. კვლევის პროცესში გამოკვეთილ მიგნებებს გაყვავართ დასკვნამდე, რომ როგორც სამოქალაქო მობილიზაცია, ისე პოლიტიკური ლოიალობა დაიყვანება იმაზე, თუ რომელი „ბანაკის“ - ევროპულის თუ რუსულის - აპოლოგეტად აღიქვამს საზოგადოება პოლიტიკურ ძალას.

დასასრულს, უნდა აღინიშნოს, რომ მსგავსი ტიპის პოლარიზაცია მნიშვნელოვან გამოწვევას ქმნის დემოკრატიული და ევროპული სახელმწიფოს კონსოლიდაციის პროცესისთვის. ასეთ პირობებში პოლიტიკური კონკურენცია სცდება პროგრამულ და ინსტიტუციურ ჩარჩოებს და მეტწილად მორალურ-ეგზისტენციური დაპირისპირების ფორმას იღებს.

ბიბლიოგრაფია

GeoCase. (2020). *საპარლამენტო არჩევნების მიმოხილვა (ნაწილი 1)*.
<https://www.geocase.ge/ka/publications/235/saparlamento-archevnebis-mimokhivilva-natsili-1>

სამხარაძე, ნ. (2022). *პოლიტიკის მემორანდუმი #60*. Retrieved December 9, 2024, from <https://gip.ge/wp-content/uploads/2022/10/პოლიტიკის-მემორანდუმი-60.pdf>

Civil.ge. (2023). *Photostory / Protests at the Parliament against "Foreign Agent" Law*. https://civil.ge/archives/528879?utm_source=chatgpt.com

OSCE/ODIHR. (2024). Retrieved January 16, 2025, from <https://www.osce.org/odihr/elections/584050>

European Commission. (2022). Retrieved January 16, 2025, from https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_22_3800

McCoy, J. L., & Somer, M. (2019). *Toward a theory of pernicious polarization and how it harms democracies: Comparative evidence and possible remedies*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/328538486_Toward_a_Theory_of_Pernicious_Polarization_and_How_It_Harms_Democracies_Comparative_Evidence_and_Possible_Remedies_Forthcoming_in_a_Special_Issue_of_the_Annals_of_the_American_Academy_of_Political_and

McCoy, J. L. (n.d.). *Polarization harms democracy and society*. Retrieved December 10, 2024, from <https://www.icip.cat/perlapau/en/article/polarization-harms-democracy-and-society/>

Somer, M., & McCoy, J. L. (2019). *Transformations through polarizations and global threats to democracy*. Retrieved December 10, 2024, from https://www.researchgate.net/publication/328538491_Transformations_through_Polarizations_and_Global_Threats_to_Democracy_Forthcoming_in_a_Special_Issue_of_the_Annals_of_the_American_Academy_of_Political_and_Social_Sciences_guest_editors_Jennifer_McCoy

Rossteutscher, S., & Lars-Christopher, S. (2024). *Party-system polarization and individual perceptions of party differences: Two divergent effects on turnout*.

Rustow, D. A. (1970). *Transitions to democracy: Toward a dynamic model*. In *Comparative Politics* (pp. 337–363).

Diani, M. (1997). *Social movements and social capital: A network perspective on movement outcomes and mobilization*. International Journal.

Tilly, C., & Tarrow, S. (2015). *Contentious politics* (2nd ed.). Oxford University Press.

Jasper, J. (1998). *The emotions of protest*. Sociological Forum.

Jasper, J. M. (2014). *Protest: A cultural introduction to social movements*. University of Chicago Press.

Iyengar, S., Sood, G., & Lelkes, Y. (2012). *Affect, not ideology: A social identity perspective on polarization*. Public Opinion Quarterly, 76(3), 405–431.

Mitzen, J. (2006). *Ontological security in world politics: State identity and the security dilemma*. European Journal of International Relations, 12(3), 341–370.

Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). *An integrative theory of intergroup conflict*. In W. G. Austin & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations* (pp. 33–47).

Wendt, A. (1992). *Anarchy is what states make of it: The social construction of power politics*. International Organization, 46(2), 391–425.

Risse, T. (2010). *A community of Europeans? Transnational identities and public spheres*. Cornell University Press.

Al Jazeera. (2023). *‘No to the Russian law’: Georgians protest ‘foreign agents’ bill*. https://www.aljazeera.com/news/2023/3/9/no-to-the-russian-law-georgians-protest-foreign-agents-law?utm_source=chatgpt.com

გამოყენებული განცხადებები და მედია მასალები:

სერგეი გავრილოვის თბილისში ვიზიტი: <https://tabula.ge/ge/topic/124948> (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

რა მოხდა 20 ივნისს თბილისში: <https://on.ge/story/39595-რა-მოხდა-20-ივნისს-თბილისში-მოკლედ#slide-39595-1> (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარე ირაკლი კობახიძე გადადგა: <https://netgazeti.ge/news/373933/> (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

„ქართული ოცნება“ გამოდის ინიციატივით, 2020 წლის საპარლამენტო არჩევნები ჩატარდეს პროპორციული სისტემით, ნულოვანი საარჩევნო ბარიერის პირობებში: <https://1tv.ge/news/bidzina->

[ivanishvili-2020-wlis-saparlamento-archevnebi-chatardes-proporciuli-sistemit-nulovani-saarchevno-bariebis-pirobebsi/](https://www.ivanishvili-2020-wlis-saparlamento-archevnebi-chatardes-proporciuli-sistemit-nulovani-saarchevno-bariebis-pirobebsi/) (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

„ქართული ოცნების“ საარჩევნო კამპანიის გახსნის ოფიციალური ღონისძიება <https://www.imeri.ge/ge/video/164488/qartuli-otsnebis-saarchevno-kampaniis-gakhsnis-opitsialuri-gonisdzieba#!?from=1721088000&page=1&to=1721088000> (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

„ქართული ოცნება“ პოლიტსაბჭოს განცხადება: <https://www.facebook.com/GeorgianDreamOfficial/posts/2024-წლის-საპარლამენტო-არჩევნები-არის-ერთგვარი-რეფერენდუმი-სადაც-ქართველმა-ხალხმ/1070769814413816> (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

„მხოლოდ მშვიდობით, ღირსებით და კეთილდღეობით ევროპისკენ“. <https://1tv.ge/news/bidzina-ivanishvili-mkholod-mshvidobit-ghirsebit-da-ketildgheobit-evropisken-es-aris-ertaderti-ualternativo-archevani-romelsac-qartvel-amomrchevels-qartuli-ocneba-stavazobs/> (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

ნიკა გვარამია: „ამ ქვეყანაში ომი არ იქნება არასდროს“. <https://www.interpressnews.ge/ka/article/813123-nika-gvaramia-tbilisi-ikneba-evropis-dedakalaki-carmatebuli-gagimebuli-da-bednieri-xaxis-kalaki-am-kveqanashi-ar-ikneba-omi-arasdros-es-kveqana-qoveltvis-ibrzolebs-evropistvis> (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

„ნამდვილი მშვიდობით; ნამდვილი ღირსებით; ნამდვილი კეთილდღეობით ევროპისკენ“. <https://www.facebook.com/GakhariaGiorgi/videos/967353855409207/> (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

„ჩვენ თუ მოგვცემთ ხმას, ქვეყანაში იქნება მშვიდობა“. <https://www.radiotavisupleba.ge/a/რით-აწონებს-თავს-ამომრჩეველს-გახარია-საქართველოსთვის-/33161174.html> (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

გიორგი ვაშაძე - არა ბოდიშს და კი ღირსებას! - ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენა ევროკავშირში გაწევრიანებაზე გადის და არა

იზოლაციაზე, რომელიც „ქართულ ოცნებას“ მოაქვს:

<https://www.interpressnews.ge/ka/article/813872-giorgi-vashaze-ara-bodishs-da-ki-girsebas-teritoriuli-mtlianobis-agdgena-evrokavshirshi-gacevrianebaze-gadis-da-ara-izolaciaze-romelic-kartul-ocnebas-moakvs> (

ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

ლევან ცუცკირიძე - „ქართული ოცნება“ ბევრს საუბრობს მშვიდობაზე, მაგრამ მშვიდობა ვერასდროს გვექნება, თუკი სუსტი, იზოლირებული და მეგობრების გარეშე ვიქნებით:

<https://www.interpressnews.ge/ka/article/816425-levan-cuckirize-kartuli-ocneba-bevrs-saubrobs-mshvidobaze-magram-mshvidoba-verasdros-gvekneba-tuki-susti-izolirebuli-da-megobrebis-gareshe-viknebit> (ბოლოჯერ

ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

გიორგი ვაშაძე - ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენა ევროკავშირში გაწევრიანებაზე გადის და არა იზოლაციაზე, რომელიც „

ოცნებას“ მოაქვს: [https://www.interpressnews.ge/ka/article/813872-giorgi-vashaze-ara-bodishs-da-ki-girsebas-teritoriuli-mtlianobis-agdgena-](https://www.interpressnews.ge/ka/article/813872-giorgi-vashaze-ara-bodishs-da-ki-girsebas-teritoriuli-mtlianobis-agdgena-evrokavshirshi-gacevrianebaze-gadis-da-ara-izolaciaze-romelic-kartul-ocnebas-moakvs)

[evrokavshirshi-gacevrianebaze-gadis-da-ara-izolaciaze-romelic-kartul-ocnebas-moakvs](https://www.interpressnews.ge/ka/article/813872-giorgi-vashaze-ara-bodishs-da-ki-girsebas-teritoriuli-mtlianobis-agdgena-evrokavshirshi-gacevrianebaze-gadis-da-ara-izolaciaze-romelic-kartul-ocnebas-moakvs) (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

ნიკა გვარამია - ჩვენი გზა არის ერთადერთი მიმართულებით და ეს არის ევროკავშირისკენ,

<https://www.interpressnews.ge/ka/article/817539-nika-gvaramia-chveni-gza-aris-ertaderti-mimartulebit-da-es-aris-evrokavshirskan-shansi-ar-aris-tavisinebis-sacinaagmdegod-moqvanili-adamianebi-moerion-atasobit-adamians-romelic-tavisit-chamovida> (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

„ერთიანობა - ენმ“ საარჩევნო პროგრამა

<https://www.interpressnews.ge/ka/article/814751-ertianoba-nacionaluri-mozraobis-saarchevno-programa/> (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

მამუკა ხაზარაძე - ორ დღეში გვაქვს უნიკალური მომენტი, დავამარცხოთ ნიჰილიზმი, რუსული პოლიტიკა:

<https://www.interpressnews.ge/ka/article/817732-mamuka-xazaraze-or-dgeshi-gvakvs-unikaluri-momenti-davamarcxot-nihilizmi-rusuli-politika-ertad-chavabarot-istoriuli-gamocda> (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

საკავშილო ოცნებაზე: თუ ისინი დარჩნენ, ქართველებს უკრაინასთან საომრად წაიყვანენ“: <http://tbl.ge/6uxj> (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

გიორგი ვაშაძე - „ქართულ ოცნებას“ მოაქვს უვიზო მიმოსვლის შეწყვეტა ევროკავშირთან, ჩვენ მოგვაცქვს უვიზო მიმოსვლა ამერიკასთან და ევროკავშირის პასპორტი: <https://www.interpressnews.ge/ka/article/814987-giorgi-vashaze-kartul-ocnebas-moakvs-uvizo-mimosvli-shecveta-evrokavshirtan-chven-mogvakvs-uvizo-mimosvla-amerikastan-da-evrokavshiris-pasporti> (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

„ქართული ოცნება- დემოკრატიულმა საქართველო“ წინა-საარჩევნო პროგრამა 2024: <https://www.imedi.ge/video/171425> (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

„ქართული ოცნება“ - პოლიტსაბჭოს განცხადება: <https://www.facebook.com/GeorgianDreamOfficial/posts/2024-წლის-საპარლამენტო-არჩევნები-არის-ერთგვარი-რეფერენდუმი-სადაც-ქართველმა-ხალხმ/1070769814413816/>. (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

ბიძინა ივანიშვილი - 26 ოქტომბრის არჩევნები უნდა იქცეს ნიურნბერგის პროცესად „ნაციონალური მოძრაობისთვის“ <https://www.interpressnews.ge/ka/article/809692-bizina-ivanishvili-26-oktombris-archevnebi-unda-ikces-niurnbergis-procesad-nacionaluri-mozraobistvis-sadac-kartveli-xalxis-sakonstitucio-umravlesoba-usamshoblo-politikosebis-am-ertianobas-satanado-ganachens-gamoutans> (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

ერთიანობა ნაციონალური მოძრაობის წინასაარჩევნო ბანერები: <https://www.facebook.com/reel/1731937157609113> (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

კოალიცია „ძლიერი საქართველო“- საარჩევნო გეგმის პრეზენტაცია: https://www.facebook.com/watch/live/?mibextid=oFDknk&ref=watch_permalink&v=506049628708699&rdid=LWpLN1Sbp1AtxB4I (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

გიორგი გახარია - ჩვენი დევიზია: არა „ოცნებას“, არა „ნაცებს“,
მშვიდობა საქართველოს!:

<https://www.interpressnews.ge/ka/article/809338-giorgi-gaxaria-chveni-devizia-ara-ocnebas-ara-nacebs-mshvidoba-sakartvelos-unda-gamovnaxot-zala-kompetenci-ac-sitamamec-simamacec-rom-pragmatuli-politika-vacarmoot-qvelastan-mat-shoris-okupanttanac/> (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

„ქართული ოცნება“ - პოლიტსაბჭოს განცხადება:
<https://www.facebook.com/GeorgianDreamOfficial/posts/2024-წლის-საპარლამენტო-არჩევნები-არის-ერთგვარი-რეფერენდუმი-სადაც-ქართველმა-ხალხმ/1070769814413816/>. (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

გიორგი გახარია - მოვუწოდებთ „ოცნებას“ და ივანიშვილს, ტერიტორიული მთლიანობის საკითხი არ უნდა წყდებოდეს კულუარულად, ბნელ ოთახებში, გაურკვეველი ადამიანების მონაწილეობით

<https://www.interpressnews.ge/ka/article/814252-giorgi-gaxaria-movucodebt-ocnebas-da-ivanishvils-teritoriuli-mtlianobis-sakitxi-ar-unda-cqdebodes-kuluarulad-bnel-otaxebshi-gaurkveveli-adamianebis-monacileobit> (ბოლოჯერ ნანახია 25 მაისი 2026 წ.)

26 ოქტომბერს გამოვიდეთ ქუდზე კაცი და შევქმნათ მყარი ფუნდამენტი საქართველოს ეროვნული იდენტობის დასაცავად-ბიძინა ივანიშვილი: <https://rustavi2.ge/ka/news/289662> (ბოლოჯერ ნანახია 20 მაისი 2026 წ.)

ნიკა გვარამია - ქუთაისი არის მაგალითი როგორ დაფიქრდე და მიიღო გადაწყვეტილება, რომელიც შენს სამშობლოს სჭირდება - ცვლილება შესაძლებელია, უნდა ვირწმუნოთ: <https://www.interpressnews.ge/ka/article/811928-nika-gvaramia-kutaisi-aris-magaliti-rogor-dapikrde-da-miigo-gadacqvileba-romelic-shens-samshoblos-schirdeba-cvlileba-shesazlebelia-unda-vircmunot> (ბოლოჯერ ნანახია 20 მაისი 2026 წ.)

კოალიცია „ცვლილებებისთვის“ 1-ლი ყრილობა:
<https://www.facebook.com/Ahaliparty/videos/1695968637826234>

(ბოლოჯერ ნანახია 20 მაისი 2026 წ.)

4-4-4 გეგმა - ნიკა გვარამია კოალიციის პროგრამული ხედვების შესახებ: <https://www.facebook.com/Ahaliparty/videos/1234242801256197>
(ბოლოჯერ ნანახია 20 მაისი 2026 წ.)

საკაშვილი: 2008-ში მაგრად დგომით, მსოფლიოს ფეხზე დაყენებით, სახელმწიფოებრიობა გადავარჩინეთ:
<https://tabula.ge/ge/news/721365-saakashvili-2008-shi-magrad-dgomit-msoplios> (ბოლოჯერ ნანახია 20 მაისი 2026 წ.)

“ილიას გზა” - “ძლიერი საქართველოს” საარჩევნო პროგრამის პრეზენტაცია:

https://www.facebook.com/watch/live/?mibextid=oFDknk&ref=watch_permalink&v=506049628708699&rdid=LWpLN1Sbp1AtxB4I (ბოლოჯერ ნანახია 20 მაისი 2026 წ.)

ალეკო ელისაშვილი - მარტივ რამეს ითხოვს ჩვენგან საქართველო, რომ განსაცდელს გადავარჩინოთ -

<https://www.interpressnews.ge/ka/article/817845-aleko-elisashvili-martiv-rames-itxovs-chvengan-sakartvelo-rom-gansacdel-gadavarchinot-vinc-saxlshi-darcheba-da-ar-cava-archevnebz-mas-sakartvelo-ar-uqvars-rac-ginda-gadagrexili-qancebit-svit-mere-sadagegrzeloebi> (ბოლოჯერ ნანახია 20 მაისი 2026 წ.)

Garibashvili, I. (2024). Ruling party Chair highlights Georgian Dream party's tangible progress on EU integration path in address to youth. https://info.imedi.ge/en/politics/1396/ruling-party-chair-highlights-georgian-dream-partys-tangible-progress-on-eu-integration-path-in-address-to-youth?utm_source=chatgpt.com (ბოლოჯერ ნანახია 27 მაისი 2026 წ.)

ირაკლი კობახიძე- ჩვენი არჩევანია მხოლოდ მშვიდობით, ღირსებით და კეთილდღეობით გავხდეთ ევროპული ოჯახის წევრი და ამ მიზანს აუცილებლად მივაღწევთ - ირაკლი კობახიძე. <https://primetime.ge/news/politika/chveni-archevania-mkholod-mshvidobit-ghirsebit-da-ketildgheobit-gavkhdet-evropuli-ojakhis-tseveri-da-am-mizans-autsileblad-mivaghtsevt-irakli->

TV Pirveli; Formula TV; Mtavari Arkhi. (2023). თბილისში, რუსთაველის გამზირზე გამართული საპროტესტო აქციების პირდაპირი ეთერის გაშუქება (2023 წლის მარტი) სატელევიზიო პირდაპირი ჩართვების (live broadcast) YouTube-არქივი. <https://www.youtube.com/> (ბოლოჯერ ნანახია 22 ივნისი 2026 წ.)

TV Pirveli; Formula TV; Mtavari Arkhi. (2024). საქართველოში (თბილისი, რუსთაველის გამზირი) 2024 წლის საპროტესტო ტაღლის ფარგლებში გამართული დემონსტრაციების პირდაპირი ეთერის გაშუქება - სატელევიზიო პირდაპირი ჩართვების (live broadcast) არქივი, YouTube-ს პლატფორმაზე განთავსებული ვიდეომა-სალა. <https://www.youtube.com/> (ბოლოჯერ ნანახია 22 ივნისი 2026 წ.)

Mariam Saralidze

Affective Political Polarization and Geopolitical Identities in Georgia in 2019–2024: Elections, Party Loyalty, and Street Mobilization

Abstract

Observations of recent years' events show that anti-Russian and pro-European political sentiments in Georgia function not only as determinants of foreign orientation, but also as affectively charged geopolitical identities that transform into sustainable resources for collective action during crisis moments. In a country like Georgia, where the democratization process is still in the consolidation phase, street protest frequently forms as the primary instrument of confronting power and a determining factor of the political agenda (Tilly & Tarrow, 2007; della Porta, 2013).

Two clear geopolitical vectors stand out in society – European and Russian – which have turned into morally charged identities. Europanness is associated with democracy, freedom, independence, and the future, whereas the Russian code is linked to occupation, authoritarianism, threat, and a heavy past. Such perceptions create a "we" and "they" type of division, where political affiliation shifts into the prism of geopolitical moral evaluation. To analyze this relationship, the approaches of Jennifer McCoy and Murat Somer are utilized, which focus on cases where societal polarization forms around a cleavage critical to the state's development (Murat Somer, Jennifer L. McCoy, 2019).

The paper combines theoretical perspectives of affective political polarization, geopolitical identity formation, and contentious politics to demonstrate how symbolic international orientation converts into a determining factor of political behavior. The study relies on discourse analysis and covers the main emphases of pre-election campaigns, slogans of mass demonstrations, public statements, and the analysis of published materials by research organizations between 2019 and 2024.

The study process showed that party loyalty and street protest are significantly determined by a common factor – society's perception of whether the actions of the government and political forces are leading the country toward Europe or toward Russia. At the same time, political actors actively associate themselves and opposing forces with pro-European and pro-Russian camps during their representation. Under these conditions, the political opponent is perceived not merely as an actor with different views, but as the opposite side of a civilizational choice, which increases anger, fear, moral obligation, and the need for collective action.

Keywords: Political polarization, geopolitical identities, party loyalty, street mobilization.